

JAARVERSLAG 2020

CONTROLE OP DE GEDWONGEN TERUGKEER

Met de steun van de Europese Commissie "Naar een geïntegreerd migratiebeleid dankzij AMIF"

**ALGEMENE INSPECTIE
VAN DE FEDERALE POLITIE EN VAN DE LOKALE POLITIE**

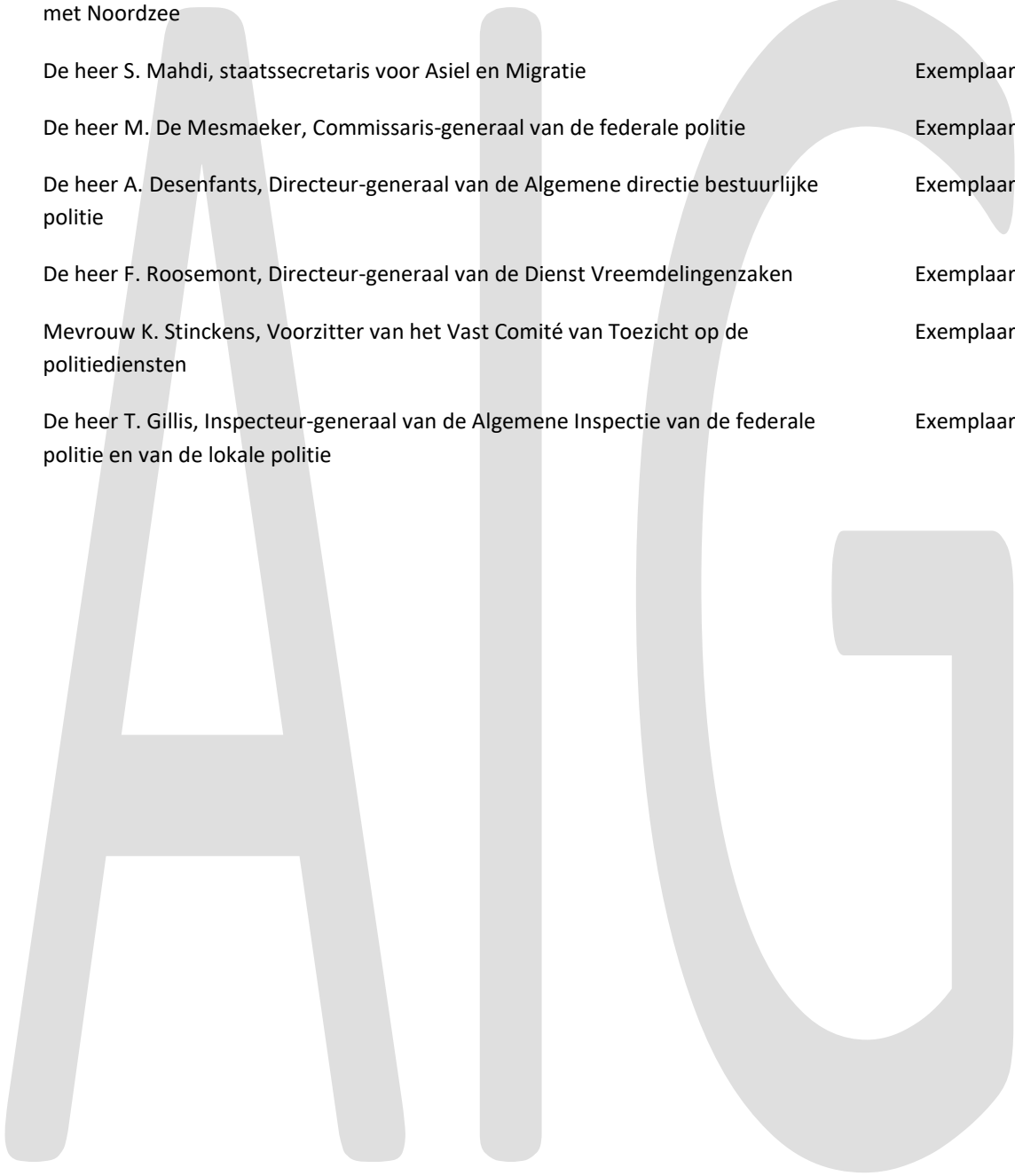
**Exemplaar AIG
Juni 2021**

**Directie
Audit en Inspectie**

BESTEMMELINGEN

Mevrouw A. Verlinden, Minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing	Exemplaar 1
De heer V. Van Quickenborne, Vice-eersteminister en minister van Justitie, belast met Noordzee	Exemplaar 2
De heer S. Mahdi, staatssecretaris voor Asiel en Migratie	Exemplaar 3
De heer M. De Mesmaeker, Commissaris-generaal van de federale politie	Exemplaar 4
De heer A. Desenfants, Directeur-generaal van de Algemene directie bestuurlijke politie	Exemplaar 5
De heer F. Roosemont, Directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken	Exemplaar 6
Mevrouw K. Stinckens, Voorzitter van het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten	Exemplaar 7
De heer T. Gillis, Inspecteur-generaal van de Algemene Inspectie van de federale politie en van de lokale politie	Exemplaar 8

LIJST VAN AFKORTINGEN

AIG	Algemene Inspectie van de federale politie en van de lokale politie
AMIF	Asylum, Migration and Integration Fund
ANAD	Accompanied Inadmissible person
BruNat	Brussel-Nationaal (Zaventem)
BS	Belgisch Staatsblad
BUREAU T	Bureau Transfert van de Dienst Vreemdelingenzaken
Comité P	Vast Comité van Toezicht op de politiediensten
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
CRO	Collecting Return Operation
DEPA	Deported person Accompanied
DEPO	Deported person
DEPU	Deported person Unaccompanied
DVZ	Dienst Vreemdelingenzaken
FOD	Federale Overheidsdienst
FRONTEX	European border and coast guard agency
FTF	Fit To Fly
IGEO	Directie Individuele onderzoeken
INAD	Inadmissible Person
JRO	Joint Return Operation
LPA	Luchtvaartpolitie - Federale politie
MPOT	Maatschappelijk en psychologisch ondersteuningsteam van de luchtvaartpolitie
NRO	National Return Operation
PCR	Polymerase chain reaction
SBC	Schengen Borders Code
SPC	Spoorwegpolitie - Federale politie
SPN	Scheepvaartpolitie - Federale politie
WPA	Wet op het politieambt

INHOUD

VOORWOORD	2
2020, EEN JAAR ALS GEEN ANDER	2
EEN CONTROLEOPDRACHT MET HET OOG OP EEN HUMAAN EN DOELTREFFEND TERUGKEERBELEID	3
WETTELIJK KADER	5
VERTAALSLAG VAN DE EUROPESE TERUGKEERRICHTLIJN	5
CONTROLE VAN EEN REPATRIËRING OP BASIS VAN DE EUROPESE TERUGKEERRICHTLIJN	5
CONTROLE VAN EEN TERUGDRIJVING OP BASIS VAN DE SCHENGEN BORDERS CODE (SBC)	6
OVERZICHT VAN VERWIJDERINGEN	7
AANTAL GESLAAGDE VERWIJDERINGEN	7
SLAAGPERCENTAGE – FEDERALE POLITIE	7
GEBUIK VAN DWANGMIDDELEN DOOR DE POLITIEDIENSTEN	7
VERZET GEPLEEGD DOOR EEN TE VERWIJDEREN PERSOON	8
LICHAMELIJK LETSEL ALS GEVOLG VAN EEN POGING TOT VERWIJDERING	8
AANDACHTSPUNTEN	9
CONTROLE OP DE GEDWONGEN TERUGKEER	10
INTEGRATIE VAN DE OPDRACHT BINNEN DE ALGEMENE INSPECTIE	10
PERSONEELSCAPACITEIT EN FINANCIËLE MIDDELEN	10
BEVOEGDHEDEN	11
ONAFHANKELIJKHEID	12
RISICOANALYSE	14
OVERZICHT VAN DE UITGEVOERDE CONTROLES	15
EVOLUTIE VAN DE UITGEVOERDE CONTROLES	15
AANTAL PERSONEN BIJ WIE DE POGING TOT VERWIJDERING IS GECONTROLEERD	15
GEBRUIKTE DWANGMIDDELEN BIJ CONTROLES	16
WEERSTAND TIJDENS EEN CONTROLE	16
FYSIEK LETSEL VASTGESTELD TIJDENS EEN CONTROLE	16
BEVINDINGEN	17
OVERZICHT VAN DE OPSTANDEN AAN BOORD	18
OVERZICHT VAN KLACHTEN	19
AANBEVELING FOLLOW-UP	20
FIT TO FLY	20
GEBUIK VAN DWANG DOOR BUITENLANDSE ESCORTEURS	21
LPA GOSSELIES	21
BIJLAGE	23
DE FASES VAN EEN GEDWONGEN TERUGKEER	23

VOORWOORD

2020, EEN JAAR ALS GEEN ANDER

Het jaar 2020 zal ongetwijfeld de geschiedenis ingaan als een buitengewoon jaar, gekenmerkt door de COVID-19-pandemie en het crisisbeheer. De verspreiding van het virus en de gevolgen ervan voor bevolkingsgroepen in alle regio's van de wereld hebben geleid tot een mondiale crisis van ongekende omvang en reikwijdte.

Vanaf 14 maart 2020 neemt België strenge maatregelen om het hoofd te bieden aan de eerste golf van de gezondheids crisis, onder meer door de bewegingsvrijheid te beperken tot noodzakelijk reisverkeer, zowel nationaal als internationaal. Deze maatregel heeft met name een grote impact op de werking van de luchthavens en resulteert onder meer in de sluiting eind maart 2020 van de luchthaven Gosselies (**Brussels South Charleroi Airport**) en de drastische vermindering van het passagiersverkeer op de luchthaven Zaventem (**Brussels Airport**).

Drastische daling van het passagiersverkeer in 2020 ter illustratie¹

Op 15 juni 2020 heeft België, in het kielzog van de derde fase van de versoepeling van de voorheen geldende sanitaire maatregelen, besloten zijn grenzen van en naar de Europese Unie opnieuw open te stellen, met als uitgangspunt dat vrijheid de norm wordt en verbodsbepalingen de uitzondering. Dit besluit heeft geleid tot onder meer de heropening van de luchthaven van Gosselies en de hervatting van het passagiersverkeer in het algemeen, met name in de zomer van 2020. Vanaf dan konden bepaalde verwijderingsopdrachten terug worden hervat. Begeleidingen van de te verwijderen personen naar het herkomstland of tot in het land van bestemming kenden praktische moeilijkheden, omwille van de geldende sanitaire maatregelen binnen en buiten Europa.

De tweede golf van de gezondheids crisis in oktober 2020 brengt de regering ertoe nieuwe maatregelen te nemen, met name met betrekking tot reizen naar rode zones in het buitenland, die niet langer beperkt zijn tot niet-essentiële reizen, maar waarnaar het reizen sterk wordt afgeraden. Door deze maatregel kunnen verwijderingsoperaties worden voortgezet, maar op een

¹ [Maandelijkse verkeerscijfers | Brussels Airport](#).

relatief beperkte manier, wat zowel het aantal te verwijderen personen als de mogelijke bestemmingen betreft.

De gezondheids crisis heeft aanzienlijke gevolgen meegebracht voor de uitvoering van de verwijderingsopdrachten door de federale politie en bij uitbreiding voor de uitvoering van de controletaken van de AIG. Er zijn geen escortes uitgevoerd van 14 maart 2020 tot 17 december 2020, behalve een beveiligde vlucht (NRO) naar Kinshasa.

EEN CONTROLEOPDRACHT MET HET OOG OP EEN HUMAAN EN DOELTREFFEND TERUGKEERBELEID

Met zijn beleidsverklaring en beleidsnota 2020-2021² zet staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Sammy Mahdi, de koers uit voor een humaan en stevig asiel- en migratiebeleid. Vreemdelingen die in België geen recht op asiel hebben, moeten naar hun eigen land terugkeren. De regering wil alles in het werk stellen om het terugkeerbeleid te versterken en wil zowel **de vrijwillige als de gedwongen terugkeer verbeteren**.

De gedwongen terugkeer is het sluitstuk van een humaan en duurzaam terugkeerbeleid. Met het oog op het verzekeren van een doeltreffend systeem voor de controle op de gedwongen terugkeer van personen in illegaal verblijf, verzekert de AIG het toezicht op de correcte en humane uitvoering van verwijderingen.³

In het bijzonder wordt gefocust op een **humane en legitieme** uitvoering van het verwijderingsproces en de **toepassing van dwang en dwangmaatregelen**: *"Dwang mag worden uitgeoefend op personen die de verwijdering weigeren of zich ertegen verzetten. Alle dwangmaatregelen zijn evenredig en overschrijden de grens van aanvaardbaar geweld niet. De waardigheid en fysieke integriteit van de repatriant worden gewaarborgd. Dientengevolge wordt in geval van twijfel een einde gemaakt aan de verwijdering, met inbegrip van de toepassing van wettelijke dwang op basis van het verzet en de gevaarlijkheid van de repatriant, volgens het principe "geen verwijdering tot elke prijs"."*⁴

Het artikel 74/15, §2 van de Vreemdelingenwet⁵ stelt dat er in geval van een gedwongen terugkeer, dwangmaatregelen mogen worden gebruikt met eerbiediging van de artikelen 1 en 37 van de Wet op het politieambt (WPA).

De wetgever heeft er dus voor gekozen, wat het gebruik van dwang bij een gedwongen terugkeer betreft, te verwijzen naar reeds bestaande bepalingen in de nationale regelgeving met het oog op de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden en het respecteren van de beginselen van wettelijkheid, subsidiariteit, opportuniteit en evenredigheid.

² Beleidsverklaring van de staatssecretaris voor Asiel en Migratie, DOC 55 1610/011 d.d. 4 november 2020.; Algemene beleidsnota 2020-2021 DOC 55K1580/014 d.d. 4 november 2020, Beleidsnota Asiel en Migratie 2020-2021.

³ AIG, 2021, een jaar in transitie. Voorstel 10 puntenplan 2021 – actieplan Directie Audit en Inspectie, 23 pg.

⁴ 2004/573/EG: Beschikking van de Raad van 29 april 2004 over het organiseren van gezamenlijke vluchten voor de verwijdering van onderdanen van derde landen tegen wie verwijderingsmaatregelen zijn genomen van het grondgebied van twee of meer lidstaten.

⁵ Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

In haar beleidsverklaring en beleidsnota⁶ benadrukt de minister van Binnenlandse Zaken de rol van de Algemene inspectie als een cruciale actor bij het waarborgen van de integriteit van het politieambt.

In overeenstemming met deze visie zullen de medewerkers AIG⁷, conform hun wettelijke opdrachten, er in het bijzonder op blijven toezien dat het gebruik van geweld en dwangmaatregelen door de begeleiders van zowel de federale politie als de DVZ aan de wettelijke bepalingen voldoen.

AIG

---

⁶ Beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing, DOC 55 1610/2020 d.d. 6 november 2020; Algemene beleidsnota Binnenlandse Zaken, DOC 55 1580/019 d.d. 5 november 2020.

⁷ Medewerkers van de AIG die betrokken zijn bij de controle op gedwongen terugkeer, volgen in principe een specifieke opleiding in verschillende modules van "verwijderingstechnieken", die ook wordt gegeven aan de kandidaat-begeleiders van de federale politie.

WETTELIJK KADER

VERTAALSLAG VAN DE EUROPESE TERUGKEERRICHTLIJN⁸

Artikel 8.6 van de Richtlijn 2008/115/EG (*Europese terugkeerrichtlijn*) bepaalt dat de lidstaten **een doeltreffend systeem opzetten voor het toezicht op de verplichte terugkeer**.

Een vertaalslag hiervan is terug te vinden in artikel 74/15, § 3 van de Vreemdelingenwet: *“De Koning duidt, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de instantie aan die belast is met de controle op de gedwongen terugkeer en bepaalt de nadere regels van deze controle. Deze instantie is onafhankelijk van de autoriteiten bevoegd voor de verwijdering”*.

Artikel 9/1 van de Koninklijk besluit van 19 juni 2012⁹ voorziet in de gedeeltelijke omzetting van de richtlijn 2008/115/EG in het Belgisch recht en **wijst de Algemene Inspectie aan als de instantie die verantwoordelijk is voor het toezicht op de uitvoering van gedwongen terugkeer**: *“De Algemene inspectie wordt aangeduid als de instantie die belast is met het uitvoeren van de controle op de gedwongen terugkeer, overeenkomstig artikel 74/15, § 3, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.(...)”*

CONTROLE VAN EEN REPATRIËRING OP BASIS VAN DE EUROPESE TERUGKEERRICHTLIJN

Artikel 74/15 § 3 is ondergebracht in de Titel IIIquater van de Vreemdelingenwet: *“Bepalingen van toepassing op de terugkeer van de onderdanen van derde landen die illegaal op het grondgebied verblijven.”* **De bepalingen in deze Titel zijn dus niet van toepassing op de situaties aan de grens.**

Hieruit vloeit voort dat de Algemene Inspectie, **in haar hoedanigheid van controleorgaan op de gedwongen terugkeer**, belast is met het monitoren van **de terugkeer van de onderdanen van derde landen die zich reeds juridisch op het grondgebied bevinden**. Het betreft de repatriëring van DEPO die zonder begeleiding tijdens de terugkeervlucht (*Deported person Unaccompanied – DEPU*), of met begeleiding op het vliegtuig (*Deported person Accompanied – DEPA*) terugkeren naar een plaats van bestemming.

⁸ Richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven.

⁹ Koninklijk besluit van 19 juni 2012 (BS 2 juli 2012) tot wijziging van het koninklijk besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en het koninklijk besluit van 20 juli 2001 betreffende de werking en het personeel van de algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie in het kader van de controle van de gedwongen terugkeer.

CONTROLE VAN EEN TERUGDRIJVING OP BASIS VAN DE SCHENGEN BORDERS CODE (SBC)¹⁰

Weliswaar kan de AIG in haar hoedanigheid van controleorgaan op de geïntegreerde politie eveneens de monitoring doen bij de terugdrijvingen aan de grens (artikel 14 SBC) en dit ten aanzien van de met grenscontrole belaste politiediensten.

In voorkomend geval, betreft het **de terugdrijving aan de Belgische buitengrens** van “*inadmissible passengers*” die zonder begeleiding (*unaccompanied inadmissible passengers* – **INAD**) of met begeleiding (*accompanied inadmissible passengers* - **ANAD**) terugkeren naar een plaats van bestemming.

---

¹⁰ Verordening (EU) 2016/399 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende een Uniecode voor de overschrijding van de grenzen door personen (Schengen Borders Code).

OVERZICHT VAN VERWIJDERINGEN¹¹

AANTAL GESLAAGDE VERWIJDERINGEN

Tabel 1

	LPA BruNat	LPA Gosselies	LPA Bierset	LPA Oostende	LPA Deurne	SPN Antwerpen	SPC Brussel	Totaal
DEPU	1506	7	0	0	0	0	8	1521
DEPA	101	1	0	0	0	0	0	102
INAD	621	212	2	0	0	3	0	838
ANAD	15	0	0	0	1	0	0	16
Total	2243	220	2	0	1	3	8	2477

SLAAGPERCENTAGE – FEDERALE POLITIE

Tabel 2

	LPA BruNat	LPA Gosselies	LPA Bierset	LPA Oostende	LPA Deurne	SPN Antwerpen	SPC Brussel	Totaal
Pogingen	2881	222	2	0	2	3	8	3118
Geslaagd	2243	220	2	0	1	3	8	2477
Niet geslaagd	638	2	0	0	1	0	0	641
Slaagpercentage								79,44%

GEBRUIK VAN DWANGMIDDELEN DOOR DE POLITIEDIENSTEN¹²

Tabel 3

	LPA BruNat	LPA Gosselies	LPA Bierset	LPA Oostende	LPA Deurne	SPN Antwerpen	SPC Brussel	Totaal
Boeimiddel van zacht materiaal met kunststofsluitingen van het type "quick-release"	52	1	0	0	0	0	0	53
Quick-release handboeien	2	0	0	0	0	0	0	2
Reguliere handboeien	1	0	0	0	0	0	0	1
Velcrobanden	16	0	0	0	0	0	0	16
Beschermende helm	0	0	0	0	0	0	0	0
Dragen van de persoon	8	0	0	0	0	0	0	8

¹¹ Cijfers aangeleverd door de federale politie - LPA.

¹² Er kunnen meerdere dwangmiddelen worden gebruikt bij verzet van eenzelfde persoon.

VERZET GEPLEEGD DOOR EEN TE VERWIJDEREN PERSOON

Tabel 4

	LPA BruNat	LPA Gosselies	LPA Bierset	LPA Oostende	LPA Deurne	SPN Antwerpen	SPC Brussel	Totaal
Roepen	9	0	0	0	0	0	0	9
Accordeon- beweging ¹³	4	0	0	0	0	0	0	4
Schoppen	4	0	0	0	0	0	0	4
Passieve weerstand	15	0	0	0	0	0	0	15
Bijten	2	0	0	0	0	0	0	2
Spuwen	0	0	0	0	0	0	0	0
Bloedspuwen	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitkleedden	1	0	0	0	0	0	0	1
Kopstoot	1	0	0	0	0	0	0	1
Zelfverwonding	1	0	0	0	0	0	0	1
Poging tot zelfverwonding	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitwerpselen	2	0	0	0	0	0	0	2
Poging tot ontsnapping	2	0	0	0	0	0	0	2
Combinaties van modi	10	0	0	0	0	0	0	10

LICHAMELIJK LETSEL ALS GEVOLG VAN EEN POGING TOT VERWIJDERING

Volgens de door de federale politie (LPA) verstrekte gegevens werd in 2020 geen lichamelijk letsel vastgesteld als gevolg van een verwijderingspoging. Ook de AIG heeft tijdens de controles die ze deed geen vaststellingen in die zin gedaan.

¹³ Een beweging waarbij een persoon die wordt gedragen het bovenlichaam buigt en de knieën omhoogtrekt en vervolgens een krachtige rekbeweging maakt.

AANDACHTSPUNTEN

De eerste twee maanden van 2020 waren veelbelovend wat het aantal verwijderingen via LPA BruNat en LPA Gosselies betreft, aangezien de statistieken voor geslaagde pogingen hoger lagen dan het maandelijks gemiddelde van 500 dat in de vorige jaren als indicator werd gebruikt.

Vanaf maart 2020 hebben de sanitaire maatregelen en de reisbeperkingen binnen en buiten het Schengengebied ingesteld om de pandemie te bestrijden, samen met de drastische vermindering van 75 tot 80% van de passagiersflux en vluchten, het hele proces van gedwongen terugkeer sterk beïnvloed tot de minieme hervatting ervan tussen juni en december 2020.

Bij deze stapsgewijze hervatting van de gedwongen terugkeer tussen juni en december 2020 constateerde de AIG een bijkomend probleem wanneer de autoriteiten van het land van bestemming de verplichting oplegden om de gedwongen terugkeer van de persoon slechts toe te staan in geval van een negatieve PCR-test.

Sommige DEPA's weigerden systematisch deze test te ondergaan, waardoor DVZ organisatorische moeilijkheden heeft ondervonden en de uitvoering van de gedwongen terugkeer door de LPA, en dus ook het toezicht erop, in het gedrang is gebracht.

Conform de Belgische regelgeving kan niemand tegen zijn of haar wil, of onder dwang, aan een PCR-test worden onderworpen. Indien naar de toekomst toe, de beleidskeuze zou gemaakt worden om deze onmogelijkheid op te lossen, beveelt de AIG ten stelligste aan te overwegen om hiervoor een Belgische reglementaire basis en sluitende procedure te voorzien. Dit is immers een belangrijk aspect om de deugdelijke toepassing van dwang ten aanzien van een door België te verwijderen persoon te kunnen monitoren.

Tijdens deze ongebruikelijke periode en gegeven de organisatorische moeilijkheden om tot op de eindbestemming repatriëringen van onderdanen van derde landen die reeds in België verblijven (DEPA) te organiseren en te begeleiden, zijn de verwijderingsoperaties en het toezicht erop logischerwijze geheroriënteerd naar begeleidingen tot op het vliegtuig (DEPU en INAD). Bovendien werd volgens LPA niet voldoende voldaan aan de sanitaire voorwaarden om het welzijn van het personeel te waarborgen, waardoor de hervatting van de begeleidingen werd bemoeilijkt.

Er dient nogmaals op gewezen dat de statistieken in de tabellen enkel rekening houden met het aantal geslaagde verwijderingen van DEPO en INAD die via DVZ op de luchthaven aankomen en het Belgische grondgebied naar hun bestemming verlaten.

Er zijn echter andere categorieën van DEPO die via een andere stroom dan die van DVZ aankomen op de luchthaven, maar niet in deze statistieken zijn opgenomen. Dit is het geval voor DEPO in transit komende van een derde land en die voorwerp zijn van een verdere repatriëring vanuit een Belgische luchthaven, of voor zij die in België aankomen via een ander land om hier te verblijven middels de stroom van de DEPA Just. (Vertrek/transit/aankomst). Dergelijke uitvoeringen hebben een impact op de operationele capaciteit van de federale politie.

CONTROLE OP DE GEDWONGEN TERUGKEER

INTEGRATIE VAN DE OPDRACHT BINNEN DE ALGEMENE INSPECTIE

De controleopdrachten op de gedwongen terugkeer worden door de AIG **gepland op basis van de beschikbare personeels- en budgettaire middelen** en in principe uitgevoerd door twee medewerkers van het operationele kader bij de Directie Audit en Inspectie. Deze controles vinden niet alleen plaats op werkdagen, maar ook in het weekend of op feestdagen.

PERSONEELSCAPACITEIT EN FINANCIËLE MIDDELEN

De AIG voert haar toezichtopdracht uit met een beperkte personeelscapaciteit¹⁴ en met beperkte financiële middelen. Het toezicht op de gedwongen terugkeer werd aan de AIG toegewezen zonder dat de financiering hiervan structureel in het budget van de AIG werd vertaald.

Sinds 2012 is daarenboven het deficit aan personeelscapaciteit in de AIG steeds toegenomen, waardoor de controle-opdrachten nog meer onder druk komen te staan.

Om aan dit tekort aan middelen deels tegemoet te komen, heeft de AIG zich ingeschreven in het Europees programma voor solidariteit en beheer van migratiestromen (Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie – AMIF), waarmee Europese subsidies van het AMIF-fonds kunnen worden verkregen ten bedrage van 75% van de totale kosten. Een prefinanciering is voorzien en de resterende 25% van de uitgaven dienen door de AIG op eigen budget te worden betaald.

De subsidies laten toe een deel van de kosten betreffende de verwezenlijking van het project te dekken, namelijk bijkomend personeel te rekruteren (gedetacheerde personeelsleden die 100% ingezet worden voor controles op de verwijderingsopdrachten) en vlucht- en hotelkosten te financieren. Niet alleen zijn de toegekende subsidies onvoldoende, het is ook niet logisch dat de AIG afhankelijk is van dit fonds.

Het Europees programma voor solidariteit en beheer van migratiestromen bestrijkt een bepaalde periode, waarvan na afloop telkens een nieuw project moet worden ingediend en goedgekeurd door een stuurgroep op kabinetsniveau Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, cel Europese fondsen in het kader van een nationaal programma. Daarna dient het project nog het onderwerp uit te maken van een ministerieel besluit. Dit alles neemt veel tijd in beslag.

¹⁴ De controle op de gedwongen terugkeer wordt huidig uitgevoerd door enkele vaste medewerkers van de Directie Audit en Inspectie en twee personeelsleden gedetacheerd vanuit de geïntegreerde politie waarvan de dagtaak voor 100% uit controleopdrachten en de erbij horende administratie bestaat.

Bij een eventuele niet-verlenging van het project onder het Europees Terugkeerfonds zou een einde moeten gesteld worden aan de detachering van de twee leden naar de AIG. Dit zou onvermijdelijk tot gevolg hebben dat zowel het aantal controles op de gedwongen terugkeer als de deelname aan de vluchten en de samenwerking met Frontex (beveiligde vluchten & lijnvluchten) worden verminderd.

BEVOEGDHEDEN

AIG-medewerkers zijn bevoegd om het volledige proces of een deel van de operationele uitvoeringsfase van elke gedwongen terugkeer te volgen, **zonder dat daarbij beperkingen worden opgelegd met betrekking tot interveniërende actoren (DVZ, politie, ...) en locaties (gevangenis, gesloten centrum, politielokalen)**. (Zie bijlage)

Vanaf het begin van de controle, en zo snel als mogelijk, identificeren de leden van de AIG zich formeel ten aanzien van de te verwijderen persoon, evenals ten aanzien van het personeel dat belast is met de begeleiding en, desgevallend, ten aanzien van de omkaderende leden (vertrouwenspersoon, MPOT, arts, enz.). Ze zullen hen informeren over hun **rol als toezichthoudende instantie** en zullen eraan herinneren dat bij de uitvoering van de gedwongen terugkeer de fundamentele mensenrechten moeten worden geëerbiedigd.

Bij de uitoefening van haar controleopdrachten op de gedwongen terugkeer **grijpt** de AIG **onmiddellijk in** indien zij vaststelt dat er sprake is van niet-naleving van normen of richtlijnen, van een risico voor de fysieke integriteit van de te verwijderen personen of in geval van het niet respecteren van individuele rechten en vrijheden. De AIG dringt er ook op aan dat alle **nodige maatregelen worden genomen om mogelijke incidenten te voorkomen en te verhelpen**, zelfs tot het punt dat de opportuniteit wordt onderzocht om de verwijderingsoperatie stop te zetten. Deze uiteindelijke beslissing wordt genomen op basis van een permanente risicoanalyse en in overleg met de verantwoordelijke van de begeleiders die ter plaatse aanwezig is. Het respect voor het principe "**geen verwijdering tegen elke prijs**" en het van toepassing zijnde stappenplan is essentieel.

In overeenstemming met de wettelijke voorschriften¹⁵ stelt de AIG **van elke controle een chronologisch verslag op** met de vaststellingen, eventueel aangevuld met aanbevelingen. Dit verslag wordt gestuurd naar de minister van Binnenlandse Zaken, naar de minister/staatssecretaris die de Toegang tot het Grondgebied, het Verblijf, de Vestiging en de Verwijdering van Vreemdelingen, onder zijn bevoegdheid heeft, naar de overheid die de beslissing tot verwijdering genomen heeft en naar de betrokken politieverantwoordelijken. Het verslag wordt opgestuurd om de bevoegde overheden en de betrokken diensten transparant te informeren over de uitvoering en het toezicht op de gedwongen terugkeer.

Daarnaast brengt de Inspecteur-generaal elk jaar verslag uit over deze kernopdracht aan de minister van Binnenlandse Zaken (door middel van dit verslag). Een kopie van dit verslag, samen

¹⁵ Koninklijk Besluit van 19 juni 2012 - Art5 - 9/3.

met de eventuele opmerkingen van de minister, wordt door de minister overgemaakt aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat.¹⁶

ONAFHANKELIJKHEID

Verschillende organisaties zoals UNIA¹⁷, het voormalige Centrum voor gelijke kansen en racismebestrijding, het Federaal migratiecentrum (MYRIA)¹⁸ en het “Centre Permanent pour la Citoyenneté et la Participation”¹⁹ stellen regelmatig de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de AIG inzake het toezicht op de gedwongen terugkeer van vreemdelingen in vraag. De politie controleert de politie is het veelgehoorde credo.

Het thema van de aanwezigheid van politieambtenaren binnen de toezichtsorganen blijft ook het debat voeden over de onpartijdigheid van de leden ervan aangezien zij, wanneer zij de toezichtsorganen verlaten, terugkeren naar de politiedienst waartoe zij behoren.

De vraag naar de mate van onafhankelijkheid van controleorganen is, wat de Algemene Inspectie betreft, in elk geval een legitieme vraag. Burgers hebben het recht op een onpartijdige behandeling van hun grieven. Nochtans moet de vraag inzake onafhankelijkheid met de nodige behoedzaamheid worden behandeld.²⁰

Voor de Algemene Inspectie is de aanwezigheid in een controleorgaan van medewerkers afkomstig uit de politie onontbeerlijk. De politiefunctie wordt steeds complexer niet in het minst door een stijgende digitalisering en internationalisering van bij voorbeeld de criminaliteit, door het stijgend aantal externe partners waarmee de politie moet samenwerken, de toenemende en steeds meer ingewikkelde wetgeving en een toenemende complexe sociale diversiteit. Dit maakt dat leden van controleorganen een goed inzicht en kennis moeten hebben van het politiewerk, ten einde te kunnen garanderen dat de door hen gevoerde onderzoeken tot een goed einde zullen worden gebracht. De garantie hiertoe kan worden gegeven door personen die de politiefunctie reeds hebben uitgeoefend.

Verder is de Algemene Inspectie de mening toegedaan dat de kwestie inzake onafhankelijkheid afhangt van andere factoren dan enkel de oorsprong van haar personeel. Structureel staat de AIG, als controleorgaan, onder het gezag van de minister van Binnenlandse Zaken. Overeenkomstig artikel 69, § 7, van het Koninklijk Besluit van 20/07/2001 voert de Inspecteur-generaal zijn mandaat echter uit volgens de opdrachtbrief voorgelegd aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie, die zijn onafhankelijkheid versterkt ten opzichte van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

¹⁶ Koninklijk Besluit van 19 juni 2012 - Art5 - 9/4.

¹⁷ Zie: [Parallel rapport Foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing: FR](#) Het rapport is alleen beschikbaar in het Frans.

¹⁸ MYRIA, *Transparantie is de prijs van recht en efficiëntie*, 20 maart 2018. Zie: <https://www.myria.be/nl/ontwikkelingen/opinie-transparantie-is-de-prijs-van-recht-en-efficiëntie>.

¹⁹ Mugisha, Yvonne, *La Belgique, mauvais élève en matière de violences policières ?* Voir : [violences-policières.pdf](#) (cpcp.be) p.17.

²⁰ [Zijn alle flikken onbekwaam? | Algemene Inspectie Politie \(aigpol.be\)](#) / 3e visiedocument van Inspecteur-generaal Thierry GILLIS en adjunct-Inspecteur-generaal Johan DE VOLDER.

De Algemene Inspectie beschikt over haar eigen wet, haar personeelsleden hebben een statuut dat verschillend is van dat van de medewerkers van de politiediensten, de Algemene Inspectie beschikt over een apart budget en al haar burelen bevinden zich buiten de gebouwen van de Federale Politie of de Lokale Politie. Bij de Algemene Inspectie zijn geen klachten gekend over medewerkers die hun werkzaamheden niet correct zouden uitvoeren.

Voor de Algemene Inspectie is de discussie omtrent de plaats waar een controleorgaan zich moet bevinden in de Trias politica²¹ van ondergeschikt belang.

Iedere macht moet alvast haar controle op de politie kunnen uitoefenen zoals artikel 60 van de Europese Code voor Politie-eethiek²² trouwens voorziet. Bovendien biedt het voldoen aan vastgelegde standaarden een grotere garantie inzake onafhankelijkheid en kwaliteit. De Algemene Inspectie stelt vast dat weinige partners deze standaarden kennen, nochtans bepaald door de Raad van Europa²³ in 2017.

Het « *Europese Terugkeerhandboek* », dat de Europese Terugkeerrichtlijn becommentarieert, vermeldt dat overheidsinstanties als controleorgaan mogen optreden, maar het problematisch lijkt te zijn toezichthoudende taken toe te kennen aan onderafdelingen van overheidsinstanties die de verwijdering uitvoeren. Daartoe vermeldt de Belgische wetgever specifiek dat de Algemene Inspectie een orgaan is onafhankelijk van de diensten die belast zijn met de uitvoering van de gedwongen terugkeer en van de overheid die bevoegd is om een beslissing tot verwijdering te nemen.

Dit betekent niet dat de controleorganen niet moeten nadenken over hoe hun werking kan worden verbeterd. Niettemin vestigt de AIG de aandacht op het feit dat steeds vaker beroep wordt gedaan op haar deskundigheid inzake gedwongen terugkeer door externe organisaties en instanties, hetgeen aantoont dat de kwaliteit van haar werkzaamheden en de strikte naleving van waarden als integriteit, onpartijdigheid en objectiviteit worden erkend en het vertrouwen van het maatschappelijk middenveld in de AIG versterken, waardoor haar "onafhankelijke" identiteit wordt bevorderd.

---

²¹ Driemachtenleer of scheiding der macht(en) is een theorie van de staatsinrichting waarin de staat opgedeeld is in drie organen die elkaars functioneren bewaken. Het gaat om de wetgevende macht (parlement), de rechterlijke macht (magistratuur) en de uitvoerende macht (ministeries).

²² *De Europese code van politie-eethiek*. [De Europese code voor de | OVSE POLIS \(osce.org\)](https://www.ovse.org/polis).

²³ Zie [Police oversight mechanisms in the Council of Europe member states \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/t09/Police_oversight_mechanisms_in_the_Council_of_Europe_member_states.aspx), pagina's 10, 11 en 12.

RISICOANALYSE

De Algemene Inspectie analyseert systematisch de verkregen inlichtingen vanuit de Dienst Vreemdelingenzaken, aangevuld met de inlichtingen van de betrokken diensten van de federale politie. Op basis van een **eerste externe en interne risicoanalyse** zal worden bepaald welke verwijderingen worden gemonitord.

De AIG zal vervolgens de gedetailleerde informatie verzamelen voor de risicoanalyse (dossier, informatie over eerdere pogingen, profielfiche, fiche “special needs”) en voor de praktische organisatie van de controle (plaatsen, timing, vervoermiddelen, reisroute, verblijf in het buitenland, ...).

Er wordt **prioritair** ingezet op het toezicht van verwijderingen van kwetsbare personen of groepen zoals gezinnen met kinderen, zwangere vrouwen, niet-begeleide minderjarigen en personen die specifieke zorg nodig hebben (psychologisch of fysiek). Daarnaast wordt speciale aandacht besteed aan verwijderingen die een **verhoogd risico op verzet** met zich kunnen meebrengen en dus ook aan het daaruit mogelijks voortvloeiend gebruik van wettelijke dwangmiddelen. Aanwijzingen hiervoor zijn onder andere bekend agressief gedrag, eerdere gestaakte verwijderingspogingen, een gewelddadig crimineel verleden, en de houding van de te verwijderen persoon ten aanzien van een terugkeer.

Andere elementen die de beslissing kunnen beïnvloeden zijn de oproep tot verzet door sympathisanten, gevoelige kwesties in de ogen van de media, het land van bestemming, nieuwe begeleiders, een beveiligde vlucht (NRO, JRO, CRO), een lange transit, enz.

OVERZICHT VAN DE UITGEVOERDE CONTROLES

EVOLUTIE VAN DE UITGEVOERDE CONTROLES

Tabel 5

	2016	2017	2018	2019	2020
Luchtvaartpolitie van Zaventem					
Lijnvlucht tot en met aan boord gaan	55	57	68	59	99
Lijnvlucht tot en met de bestemming	7	4	6	8	3
Beveiligde vlucht tot en met het aan boord gaan in het buitenland inbegrepen	21	16	7	2	1
Beveiligde vlucht tot en met de bestemming	8	14	0	3	3
Lijnvlucht in geval van transit via een luchthaven in België	0	1	2	0	0
Luchtvaartpolitie van Gosselies					
Lijnvlucht tot en met aan boord gaan	4	10	12	24	22
Scheepvaartpolitie Antwerpen					
Verstekelingen	0	1	1	0	0
Spoorwepolitie Brussel					
Terugdrijvingen met de trein	2	0	0	0	0
Totaal	97	103	96	96	128

AANTAL PERSONEN BIJ WIE DE POGING TOT VERWIJDERING IS GECONTROLEERD²⁴

Tabel 6

Controles		DEPA	ANAD	DEPU	INAD	
121	Lijnvlucht tot en met het aan boord gaan	25	3	139	24	
3	Lijnvlucht tot en met de bestemming	3	0	0	0	
1	Beveiligde vlucht tot en met het aan boord gaan in het buitenland inbegrepen	2	0	0	0	
3	Beveiligde vlucht tot en met de bestemming	10	0	0	0	
0	Verstekelingen	0	0	0	0	
128	TOTAAL	40	3	139	24	206

²⁴ Een te verwijderen persoon kan meer dan één keer worden geteld omdat het pogingen betreffen.

GEBRUIKTE DWANGMIDDELEN BIJ CONTROLES

Tabel 7

Quick-release gordel	18
Quick-release handboeien	0
Reguliere handboeien	1
Velcrobanden aan benen	4
Veiligheidshelm	0
Geboeid aan de voorkant	1
Geboeid aan de achterkant	0
Geboeid aan de voeten	2
Geboeid aan de knieën	1
Gedragen	2
Combinatie van middelen	5

WEERSTAND TIJDENS EEN CONTROLE

Tabel 8

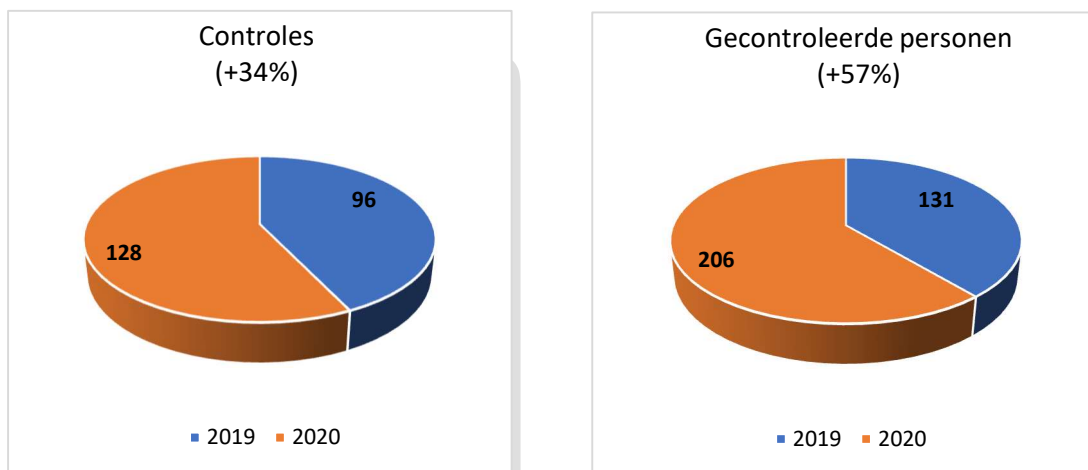
Roepen / Schreeuwen / Beledigen / Bedreigen	4
Uitvoeren van accordeonbewegingen	1
Schoppen	2
Passieve weerstand	0
Bijten	0
Spuwen	0
Spuwen met bloed	0
Uitkleden	1
Het geven van kopstoten	1
Zelfverwonding	0
Poging tot vrijmaken/ losmaken	2
Combinatie van weerstand	3

FYSIEK LETSEL VASTGESTELD TIJDENS EEN CONTROLE

De AIG heeft geen lichamelijk letsel vastgesteld tijdens het uitgevoerde toezicht op de verwijderingsopdrachten.

BEVINDINGEN

Ondanks deze zeer bijzondere context is het aantal door de AIG in 2020 verrichte controles met 34% gestegen en het aantal gecontroleerde personen (INAD/DEPU) met 57%.

Naast de heroriëntering van de controles op de doelcategorieën van DEPO houden de factoren die deze toename verklaren enerzijds verband met de toename van de personeelscapaciteit door de komst van een voltijdse gedetacheerde vanuit de federale politie naar de AIG en anderzijds met de gelijktijdige aanwezigheid van een groter aantal te repatriëren personen (DEPU) naar dezelfde bestemming.

Het door de AIG ingestelde proces van gedwongen terugkeercontrole houdt rekening met een dynamische en permanente risicoanalyse die een kwalitatieve waarde aan het controleproces toevoegt.

Zo kan bijvoorbeeld de prioriteit worden gegeven aan de controle van de gedwongen terugkeer van een moeder met haar twee kinderen (kwetsbare personen) die als DEPU vertrekken vanaf Brussels Airport, terwijl op dat moment vanaf deze luchthaven ook een man zou kunnen vertrekken als DEPA.

Tijdens de terreincontroles uitgevoerd in 2020 heeft de AIG geen illegitiem geweld, misbruik of onevenredig gebruik van dwangmiddelen, psychologische druk of schendingen van individuele rechten en vrijheden bij de te verwijderen personen vastgesteld.

OVERZICHT VAN DE OPSTANDEN AAN BOORD²⁵

Vlucht AT 833 Royal Air Maroc naar Casablanca dd 03-02-2020

Een ANAD van Royal Air Maroc weigerde aan boord te gaan en bood fysiek verzet door te proberen de begeleiders te bijten. Een klittenband werd aangebracht om zijn reis in het vliegtuig te vergemakkelijken.

Zijn fysieke verzet ging aan boord van het vliegtuig verder totdat de andere passagiers aan boord gingen en waarbij sommigen zich verbaal begonnen te verzetten tegen de operatie.

Dankzij de professionele tussenkomst van het MPOT, de politiebegeleiding en de bemanningsleden kon de opstand van sommige passagiers worden ingedamd en in de tijd worden beperkt. De betrokkene kalmeerde vervolgens en de vlucht verliep zonder verdere incidenten naar de eindbestemming.

---

²⁵ Informatie aangeleverd door de federale politie.

OVERZICHT VAN KLACHTEN

In een themafiche over de detentie van migranten²⁶ vermeldt het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) de garanties die tijdens de detentie moeten worden geboden, met inbegrip van de controlemechanismen voor het formuleren van klachten.²⁷ Deze mechanismen zijn beschikbaar voor wat betreft de uitvoering van verwijderingen door de politiediensten. Klachten kunnen worden ingediend bij de geïntegreerde politie en bij externe controleorganen, namelijk het Vast Comité P en de AIG.²⁸

Om een kort overzicht te geven van de klachten in 2020 is contact opgenomen met de volgende diensten:

- AIG - Directie Individuele onderzoeken (AIG/IGEO)
- Vast Comité van toezicht op de politiediensten (Comité P)
- Federale politie – Dienst toezicht interne werking en kwaliteit
- Federale Politie - LPA/Directie

Voor het volledige jaar 2020 heeft geen enkele van de bevroegde diensten klachten ontvangen tegen politiediensten in verband met gedwongen terugkeer.

De Directie Individuele onderzoeken (IGEO) van de AIG informeert ons over de ontvangst van een kantschrift ontvangen op 05/10/2020 als onderdeel van een dossier dat dateert uit 2019 en nog steeds loopt.

Datum	Aard van de klacht	Betrokken dienst	Behandeling ²⁹	PV	Gevolg
14/09/19	- Bedreigingen - Opzettelijke slagen/ verwondingen	LPA BruNat	IGEO	Ja	Burgerlijke partijstelling Gerechtelijk dossier lopende

²⁶ Thematische fiche referentie CPT/Inf (2017)3. Zie [16806fbf13 \(coe.int\)](#).

²⁷ Op de plaatsen waar de te verwijderen personen worden vastgehouden, maken verschillende mechanismen een externe controle van een klacht mogelijk: gerechtelijke controle (Raadkamer, Kamer van inbeschuldigingstelling), klachtencommissie van de FOD Binnenlandse Zaken, federale ombudsdiensten, Niet-gouvernementele organisaties die geaccrediteerd zijn om toegang te krijgen tot accommodatie/centra, parlementaire controle (door middel van parlementaire vragen en bezoeken), enz.

²⁸ De AIG heeft steeds vastgelegd concrete informatie (feiten die in tijd en plaats zijn gedefinieerd) te behandelen door elke klacht te onderzoeken of elke melding waarvan zij kennis heeft.

²⁹ Verschillende diensten kunnen dezelfde feiten hebben behandeld.

AANBEVELING FOLLOW-UP

Om tot de optimalisatie van de uitvoering van een humaan verwijderingsbeleid bij te dragen, heeft de AIG ook de mogelijkheid om verbetermaatregelen te stimuleren middels aanbevelingen of opmerkingen ten aanzien van de betrokken partners. Zij worden ambtshalve en in real time vastgesteld, bij de uitvoering van een terreincontrole.

Anno 2020 heeft de AIG naar aanleiding van de uitgevoerde controles, geen specifieke aanbevelingen of verbeterpunten geformuleerd, wat de professionele en humane uitvoering van de verwijderingsopdrachten door zowel DVZ als de federale politie onderstreept.

Hierbij aansluitend, vindt de AIG het interessant om de balans op te maken van de follow-up van de aanbevelingen van voorgaande jaren zonder een prioritering.

FIT TO FLY

De "Fit To Fly" (FTF), of "geschiktheid om te vliegen", is een attest dat na een medisch onderzoek wordt afgeleverd door een arts en dat al dan niet de fysieke mogelijkheid valideert van de te verwijderen persoon om de ongemakken van een vliegtuigreis te doorstaan en dat desgevallend het type medicatie specificeert die hij nodig kan hebben tijdens de verwijdering.

Bij de uitvoering van de controles houdt de AIG rekening met dit document voor wat betreft de permanente risicoanalyse en gaat zij na of de federale politie de nodige schikkingen treft opdat de te verwijderen persoon voorafgaand wordt onderworpen aan een medische controle en/of de FTF beschikbaar is in het administratief verwijderingsdossier.³⁰

Het ontbreken van een certificaat en/of het verzuim van de begeleidende ambtenaar om na te gaan of het in het administratieve vertrekdoosje aanwezig is, werd de voorgaande jaren reeds vastgesteld door de medewerkers van de AIG, die aanbevelingen hadden gedaan betreffende de naleving van de procedures door de verschillende actoren die bij de uitvoering ervan waren betrokken.

Van alle controles die in 2020 zijn uitgevoerd, is het AIG-personeel niet meer met deze vaststelling geconfronteerd. Dit is zeker slechts een tendens op basis van de bevindingen tijdens de aanwezigheid van de AIG en moet in de loop van de tijd worden uitgebreid, maar het is niettemin zeer positief vanuit het oogpunt van een humaan, verantwoordelijk en evenwichtig terugkeerbeleid.

³⁰ Ministerieel besluit van 11 april 2000, art. 5 en 8. Bijlage IV: *In de voorbereidende fase van de inschepingsprocedure voor een DEPA of ANAD zorgt de federale politie ervoor dat de te verwijderen persoon vooraf medisch wordt gecontroleerd en dat een "Fit To Fly" in het dossier beschikbaar is.*

GEBRUIK VAN DWANG DOOR BUITENLANDSE ESCORTEURS

Ter gelegenheid van een beveiligde vlucht (JRO) georganiseerd door België in maart 2019 naar Kinshasa, hadden de medewerkers van de AIG de aanwezigheid van buitenlandse begeleiders vastgesteld die deel uitmaken van een pool van door FRONTEX opgeleide begeleiders.

Naast de eventuele taalbarrière (begeleiders van Bulgarse afkomst die noch Frans, noch Engels spraken bij deze JRO) heeft zich vooral de kwestie inzake de politiebevoegdheden van deze begeleiders gesteld met betrekking tot het **recht op het gebruik van dwangmiddelen** op het Belgische grondgebied.

Er bestond een **verschil in juridische interpretatie** van de modaliteiten van inzet en samenwerking. De AIG heeft aanbevolen hierover verder na te denken om, als dat de wil van de wetgever is, een Belgisch rechtskader tot stand te brengen dat begeleiders van de FRONTEX-pool in staat stelt dwangmaatregelen op het Belgische grondgebied te nemen en aldus **een bepaalde rechtszekerheid** te waarborgen.

De kwestie van de politiebevoegdheden van begeleiders met betrekking tot het recht om dwangmaatregelen te gebruiken tijdens gedwongen terugkeeroperaties heeft een dubbel effect, aangezien zij betrekking heeft op zowel (1) buitenlandse begeleiders die gedwongen terugkeeroperaties op Belgisch grondgebied uitvoeren als (2) op Belgische begeleiders die gedwongen terugkeeroperaties in het buitenland uitvoeren.

In zijn beleidsverklaring en beleidsnota 2020-2021 benadrukt de staatssecretaris voor Asiel en Migratie, dat België een betrouwbare partner van Frontex blijft en de juridische initiatieven onderzoekt die nodig zijn om Frontex-begeleiders op te kunnen roepen voor retourvluchten en gedwongen repatriëring.³¹

Ondertussen heeft de federale politie bevestigd dat een voorontwerp van wet wordt opgesteld, die tot doel heeft om de Europese Frontex-verordening operationeel te maken en te bepalen welke bevoegdheden de leden van Frontex hebben die in België actief zijn. Ook DVZ is in dit verband een regelgevend initiatief aan het voorbereiden in het raam van de wet van 1980 met betrekking tot de toegang en het verblijf op het grondgebied.

LPA GOSELIES

Sinds 2018 geeft AIG aanbevelingen en punten van structurele en organisatorische verbetering die specifiek zijn voor LPA Gosselies, gericht op het verhogen van het kwaliteitsniveau van het operationele werk van begeleiders.

³¹ Beleidsverklaring van de staatssecretaris voor Asiel en Migratie, DOC 55 1610/011 d.d. 4 november 2020, p.38/49.

Tijdens de controles op het terrein stelde de AIG een verhoging vast van het niveau van deskundigheid en technische knowhow van begeleiders die specifiek zijn opgeleid in gedwongen terugkeeropdrachten, met name met betrekking tot het gebruik van dwangmiddelen.

Inzet van een MPOT-medewerker:

In 2020 heeft de directeur LPA de AIG geïnformeerd over de instelling van een selectieprocedure voor de contractuele verbintenis van een MPOT-lid voor een periode van 2 jaar, gefinancierd door het Europees AMIF-fonds.³²

Deze procedure is voltooid, maar de kandidaat is niet geselecteerd voor de functie. Ondertussen hebben de gevolgen van de pandemie de directeur LPA strategisch gedwongen om de contractuele verbintenis van een MPOT-lid voor een periode van 2 jaar uit te stellen door de selectieprocedure uit te stellen tot 2022.

LPA-Gosselies infrastructuur:

De AIG zag geen wijzigingen in de algemene site-infrastructuur van LPAG. De implementatie van cellen en de kleine omvang van de werkruimte zijn kritieke succesfactoren die een grote invloed kunnen hebben op de succesvolle uitvoering van gedwongen terugkeermissies.

Deze aanpassingen hebben een budgettaire kost die de “Service Public Wallonie” (SPW), die eigenaar is van de lokalen die door de federale politie op de luchthaven worden gebruikt, niet alleen wenst te dragen, daarbij de aandacht vestigend op het feit dat de opdrachten voor gedwongen terugkeer ook onder de verantwoordelijkheid van de federale overheid vallen.

De AIG beveelt alle betrokken en bevoegde actoren aan om de reflectie verder te zetten om een concrete oplossing te vinden voor de infrastructuur van de federale politie op de luchthaven van Gosselies, vooral als de federale regering de missies voor gedwongen terugkeer daar wil behouden en versterken.

---

³² Vergadering LPA/ATS MinBiZa/AIG dd 06/02/2020.

BIJLAGE

DE FASES VAN EEN GEDWONGEN TERUGKEER

Doel: De Algemene Inspectie verzekert het toezicht op de gedwongen terugkeer en waakt in het bijzonder over de correcte en humane uitvoering ervan. Zij zal daartoe de verschillende fases van een gedwongen terugkeer kunnen monitoren en zal bijzondere aandacht hebben voor de wijze waarop dwang wordt aangewend. Deze fiche informeert over de fases van een gedwongen terugkeer.

DE FASES VAN EEN GEDWONGEN TERUGKEER MIDDELS EEN LUCHTVAARTTUIG

Schematische voorstelling fase 1 – 2 – 3

EERSTE FASE: DE OVERBRENGING VANUIT DE INSTELLINGEN NAAR DE GEBOUWEN VAN DE FEDERALE POLITIE

Wat: De overbrenging van de te verwijderen persoon vanuit de plaats waar hij verblijft (gesloten centrum, woonunit of penitentiaire instelling) naar de gebouwen van de federale politie op de luchthaven.

Wie: De veiligheidsmedewerkers-chauffeurs van het "Bureau Transfert" (Bureau T) van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) of, wanneer deze een verzoek tot bijstand richten, de federale luchtvaartpolitie. Overbrengingen vanuit de gevangenissen van Leuvenhulp, Sint-Gillis en Vorst worden in principe steeds uitgevoerd door de federale luchtvaartpolitie zelf.

TWEEDE FASE: DE OVERBRENGING VANUIT DE GEBOUWEN VAN DE FEDERALE POLITIE NAAR HET VLIEGTUIG

Wat: Ongeveer 1 uur voor de vlucht zal de te verwijderen persoon vanuit de infrastructuur van de federale politie met een daartoe ingericht dienstvoertuig tot aan het vliegtuig worden gebracht over het luchtzijdegedeelte (tarmac) van de luchthaven.

Indien het vertrek wordt georganiseerd vanuit een buurland zal de te verwijderen persoon logischerwijs eerst met een dienstvoertuig worden overgebracht naar de desbetreffende luchthaven.

Wie: De federale luchtvaartpolitie. Desgevallend kunnen zij zich (op basis van een protocolakkoord) laten bijstaan door veiligheidsmedewerkers-chauffeurs van DVZ om bijstand te leveren voor het aan boord brengen van DEPU.

Opmerking: De veiligheidsmedewerkers-chauffeurs van DVZ kunnen ook zelf instaan voor de overbrenging van te verwijderen personen zonder daarbij passage te maken bij de federale politie (DEPU). Een voorbeeld hiervan zijn "Collecting joint return operations" naar Albanië georganiseerd door Frankrijk waar België op regelmatige wijze aan deelneemt.

DERDE FASE: HET AAN BOORD BRENGEN VAN HET VLIEGTUIG

Wat: De te verwijderen persoon wordt via de luchtzijde (tarmac) aan boord gebracht van het vliegtuig. Een DEPA wordt steeds aan boord gebracht voor de andere passagiers aanwezig zijn in het vliegtuig. Dit gebeurt middels een extra trap die achteraan het vliegtuig wordt geplaatst. De DEPA en de begeleiders (escorteurs) nemen achteraan in het luchtvaartuig plaats, behoudens andere regelingen overeengekomen met de Gezagvoerder (pilot in command). De DEPA krijgen geen plaatsen toegewezen aan de middengang van het luchtvaartuig of bij nooduitgangen. Ze krijgen, evenals de personen die ze begeleiden, geen warme of alcoholische dranken aan boord en geen metalen bestek.

De DEPU wordt begeleid tot aan het vliegtuig en gaat dan aan boord via de gewone trap. De begeleiders houden zich op in de onmiddellijke omgeving van de deur van het vliegtuig en zullen visueel vaststellen of de vlucht goed vertrekt.

Wie: Enkel de federale luchtvaartpolitie voor wat betreft de DEPA. Voor wat betreft de DEPU kan de federale luchtvaartpolitie gelet op het protocolakkoord bijstand vragen aan de veiligheidsmedewerkers-chauffeurs van DVZ.

VIERDE FASE: DE REISWEG

Wat: Deze fase omhelst de vlucht zelf tot aan de bestemming. Deze kan rechtstreeks zijn of met een overstap (transiteren).

Wie: De federale luchtvaartpolitie of/en andere omkaderingsdispositieven (ambtenaar van DVZ, artsen, vertrouwenspersoon, ...) tot een plaats van bestemming voor wat betreft de DEPA.

VIJFDE FASE: DE OVERHANDIGING AAN DE LOKALE AUTORITEITEN (DEPA)

Wat: De laatste fase bestaat in de overhandiging van de betrokkene aan de plaatselijke autoriteiten. Dit betreft het overdragen van de persoon, diens bezittingen die niet tot de ruimbagage behoren en de nodige administratieve stukken.

Wie: De federale luchtvaartpolitie of/en andere omkaderingsdispositieven (ambtenaar van DVZ, artsen, vertrouwenspersoon, ...).